

Institutionele autonomie in Europese context

De AI Act reguleert risico's — maar wie reguleert afhankelijkheid?

Bas Brinkmann

Strategisch Bestuursadviseur

Dutch Governance Advisory

Official Edition 2026

1. Executive Framing

De Europese AI Act introduceert een noodzakelijk juridisch kader voor risicoregulering. Wat zij niet adresseert, is structurele institutionele afhankelijkheid. De centrale bestuurlijke vraag verschuift daarmee van compliance naar strategische autonomie. Autonomie ontstaat niet uit regelgeving, maar uit expliciete bestuurlijke keuzes over afhankelijkheid en onderhandelingsruimte.

2. De institutionele verschuiving

Digitale infrastructuur bepaalt welke modellen beschikbaar zijn, welke standaarden dominant worden en welke exit-opties realistisch blijven. Formele verantwoordelijkheid is niet hetzelfde als feitelijke autonomie. Wanneer kernprocessen draaien op geconcentreerde infrastructuren, verschuift onderhandelingsmacht impliciet.

3. Drie vormen van afhankelijkheid

Infrastructuurafhankelijkheid ontstaat wanneer kritieke processen afhankelijk zijn van een beperkt aantal aanbieders. Kennisafhankelijkheid ontstaat wanneer strategisch inzicht extern wordt belegd. Strategische afhankelijkheid ontstaat wanneer beleidsruimte wordt begrensd door technologische lock-in.

4. Risico versus afhankelijkheid

De AI Act richt zich op systeemrisico's zoals bias, veiligheid en transparantie. Afhankelijkheid betreft machtsverhoudingen en onderhandelingspositie. Een organisatie kan volledig compliant zijn en tegelijkertijd structureel afhankelijk.

5. Digitale economie als bestuurlijke kerntaak

Digitale infrastructuur is economische basisstructuur. AI-systemen en data-ecosystemen bepalen productiviteit, innovatievermogen en markttoegang. Digitale autonomie is daarom geen defensieve reflex, maar een strategische economische positioneringskeuze.

6. Slotbeschouwing

De AI Act reguleert risico's. Zij reguleert geen afhankelijkheid. Institutionele autonomie is geen normatief ideaal, maar een expliciete bestuurlijke keuze over machtsverhoudingen en strategische flexibiliteit.

In een geconcentreerde digitale orde is autonomie geen bijproduct van regelgeving, maar een expliciete economische en bestuurlijke keuze.